«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1918-ci il 22 sentyabr (Bazar günü) tarixli III nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Həftədə iki dəfə çıxır.

Birinci nəşr ili.

Redaksiya ünvanı:
Gəncə ş., Bulatovskaya küçəsi, N-26.

Nömrənin qiyməti 1 rubl.

AZƏRBAYCAN

Elan qiyməti: 1-ci səhifədə sətri 3 rubl;
2-ci və 4-cü səhifədə 2 rubl.
Şəxsən müraciət üçün redaksiya
saat 10-dan gündüz 2-yə qədər açıqdır.

Abunə şəraiti: Yanvarın 1-dək
Gəncədə 30 rublə, aylığı 8 rublə;
başqa yerlər üçün
40 rublə, aylığı 10 rublə.

REDAKSİYADAN

“Azərbaycan” qəzetində çap edilmək üçün göndərilən yazılar redaktorun adına (Gəncə şəhəri, Bulatovskaya 26) göndərilməlidir. Əlyazmalar kağızın bir üzünə səliqəli şəkildə, sətirsətir köçürülməli, yazı nın altında müəllifin imzası və ünvanı olmalıdır. Qəbul edilən məqalələr, redaksiya tərəfindən ixtisar edilə bilər. Xüsusi bir şərt qoşulmamışsa, yazının pulsuz göndərildiyi qəbul edilir. Çapa qəbul edilməyən yazılar haqqında redaksiya izahat vermir.

BAKININ ALINMASI HAQQINDA

Gürcüstan Hökumətinin ezam etdiyi nümayəndə heyəti, başda general Maqalov olmaqla, yaxın günlərdə Bakıya gələcək. Nümayəndə heyəti, gürcülərin öz vətənlərinə qayıtmasını təşkil etmək, eyni zamanda Tiflisə neft və mazut göndərilməsi üçün Azərbaycan Hökuməti ilə danışıqlar aparmaq məqsədi ilə gəlir.

* * *

Tiflis qəzetlərindən bəzilərinin axır vaxtlarda Azərbaycan Cümhuriyyətinə qarşı düşməncə mövqe sərgiləməsi, Azərbaycanın Gürcüstan Hökuməti yanındakı nümayəndəsi M.Y.Cəfərovu, Gürcüstan Cümhuriyyətinin Xarici İşlər nazirinə müraciət edərək, öz etirazını bildirmək məcburiyyətində qoymuşdur. M.Y.Cəfərov Gürcüstan Cümhuriyyəti qəzetlərində Azərbaycan ordusunun təhqir edilməsinə son verilməsini, “Borba” və “Trudovoye znamya” qəzetləri redaksiyalarının məsuliyyətə cəlb edilməsini xahiş etmişdir.

* * *

Qurban bayramı günündə Tiflis Meydanındakı şiə məscidində Zaqafqaziya şeyxülislamı tərəfindən, Azərbaycan Cümhuriyyəti əsgərlərinin Bakını alması münasibəti ilə ibadət və dua mərasimi keçirilmişdir. Mərasimdə Azərbaycan Cümhuriyyətinin diplomatik nümayəndəsi M.Y.Cəfərov, Osmanlı İmperiyasının diplomatik nümayəndəsi Əbdülkərim paşa, İranın Tiflisdəki general-konsulu və digər şəxslər iştirak etmişdir.

* * *

Dünən axşam, Azərbaycan Hökuməti üzvlərinin Bakıdan qayıtması gözlənilirdi.

* * *

Azərbaycanla qonşu ölkələr arasında qarşılıqlı münasibətləri nizama salmaq üçün yaxın günlərdə Tiflisdən Bakıya polkovnik fon der Qoltsun başçılığı ilə alman nümayəndə heyəti gələcəkdir.

* * *

Gəncə ermənilərinin nümayəndə heyəti Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətinin başçısı Xan Xoyskini ziyarət etmiş və Bakının alınması münasibəti ilə təbriklərini çatdırmışdır.

Cənab Xan Xoyski, Azərbaycan ermənilərinin nümayəndələrinə təşəkkür etmiş və bildirmişdir ki, hal-hazırda Azərbaycan ermənilərinin Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətinin tərkibində təmsil edilməməsinin yeganə səbəbi, Bakının müdafiəçiləri arasında ermənilərin də yer alması və bu şərtlər altında böylə bir təmsilin mümkün olmamasıydı. Fəqət indi, Bakının alınmasıyla, şərait tamamilə dəyişmişdir və Azərbaycan Cümhuriyyətinin Müəssislər Məclisinin çağrılmasıyla birgə, hökumətin tərkibinə yerli ermənilərin də daxil olacaqları şübhəsizdir.

Sonda cənab Xan Xoyski, Bakı uğrunda mübarizə davam edərkən, Gəncə ermənilərinin nümayiş etdirdikləri ölçülü və bitərəf mövqe üçün nümayəndə heyətinə təşəkkürünü bildirmişdir.

BAKININ SÜQUTU HAQQINDA

İştə, Bakı süqut etdi. Bizim cəsur əsgərlərimizin zərbələri altında süqut etdi.

Mübarizənin aqibəti qabaqcadan məlum idi. Ancaq nifrətin kor etdiyi şəxslər bunu görmək istəmirdilər. Həqiqətən də, bir tərəfdə mənəvi cəhətdən güclü, vəzifə borcuna sadiq, çəkinmədən ölümə gedənlər, digər tərəfdə isə sayca çox və təpədən-dırnağa silahlı, fəqət qorxaq və sadəcə bütün müsəlmanlara qarşı bəslədikləri nifrəti güclü olanlar var idi.

Bakının alınmasının əhəmiyyəti çox böyükdür. Bunu, Bakının süqutu xəbərinin bizim düşmənlərimizi necə qəzəbləndirdiyinə baxmaqla da görmək mümkündür.

“Borba” qəzeti öz kinini gizlədə bilmir. Bakının süqutu haqqındakı xəbərin hər kəlməsindən quduz kimi tüpürcəklər saçılır. Hakim partiyanın orqanından, öz gizli niyyətlərini ifadə edərkən daha təmkinli olması gözlənilirdi. Qəzet, Bakıda meydana gələ biləcək qırğınlar barəsində qabaqcadan ildırımlar yağdırır. Halbuki, martın 20-ci günlərində Bakının küçələri on minlərcə müsəlmanın qanıyla qızıla boyananda, demokratiya müdafiəçilərinin dodaqlarındakı narahatlıq sözləri, qəzəbin müqəddəs alovu harada idi? Əlbəttə, Bakıdakı qırğın “sosializm” adı altında həyata keçirilmişdi, o “sosializm” ki, çarizmin ən pis günlərini canlandırmışdır.

Qəzet, əhalisinin əksəriyyəti müsəlmanlardan ibarət şəhərin, müsəlman Azərbaycanın paytaxtı olacağı düşüncəsindən narahatlıq keçirir...

Düşmənlərimizin kini, qanuni paytaxtımızın müxtəlif avantüristlərdən təmizlənməsindən irəli gələn sevincimizi daha da artırır.

Yaşasın Azərbaycan!

T. M.

DİNC ƏHALİNİN “QEYDİNƏ QALANLAR”

“Kavkazskoye slovo” qəzetinin 8 sentyabr tarixli nömrəsində “Bakı” bölməsində aşağıdakı xəbər getmişdir:

“İ.İ.Ramişvili Bakıdan, Diktatura sədri Tyuşkovun imzasını daşıyan radioteleqram almışdır. Radioteleqramda; hərbi nöqteyi-nəzərdən mənasız olan və dinc əhalinin qurbanlar verməsinə yol açan Bakı və ətraf kəndlərin bombardmanına son qoyulması üçün türk və alman komandanlığına təsir göstərilməsi xahiş edilməkdədir.”

Yəqin ki, Tyuşkovun radioteleqramı, Bakı uğrunda mübarizənin şəraitindən və xarakterindən xəbərdar olmayanlara tuşlanmışdır. Bu qanlı hərc-mərclik və vəhşi özbaşınalıqla yaxından tanış olanlar üçünsə bu teleqram, sadəcə olaraq, “alicənab” müdafiəçilərin içində boğulduqları həyasızlıq çirkabının yeni bir dəlili ola bilər.

Dinc əhalinin maraqlarından dəm vurmaq tyuşkovlaramı, yoxsa arakelyanlaramı qaldı? Dinc əhalini cəhənnəm əzabının içində saxlayanlar, aclıqla məhv edənlər, milyonlarla adamı fəlakətlərə düçar edənlər və onları ən qeyri-insani üsullarla alçaldanlar elə özləri deyilmi? Hər gün şəhərdən axan bu qan selləri, doğma ocaqlarını qoyaraq məchul bir aqibətin ardınca başqa diyarlara sürüklənən qaçqınlar və ən nəhayətində, aclıq və digər məhrumiyyətlər üzündən şəhərdə hər gün onlarcası ölən dinc sakinlər – bütün bunların məsuliyyəti kimin vicdanındadır? Rus vətənpərvərləri libasına bürünərək neftli Bakını da, donanmanı da, öz-özlərini də cingiltili ingilis qızılına satarkən zərrə qədər utanmayan, yerli xalqın arzularını və iradəsini qətiyyən nəzərə almayan, Rusiyanın özü tərəfindən elan edilən prinsiplə – xalqların öz müqəddəratını təyinetmə prinsipi ilə hesablaşmayan vətən xainlərinin vicdanlarında deyilmi?

Tyuşkov hansı türk bombardmanından danışır? Axı Bakının ətrafındakı bütün kəndlər müsəlman kəndləridir və bu kəndləri bombalayanlar hər halda türklər deyil, menşevik-daşnak-ingilis topları və bombalarıdır.

Bəli, dinc əhalinin atəşə tutulmasını ümumiyyətlə Türk Komandanlığı deyil, menşevik-daşnak bloku başlatmışdır. Onlar öz sevimli metodları ilə – soyğunçuluqla, daha dəqiq desək, o vaxta qədər öz kəndlərində tamamilə sülh şəraitində yaşayan maştağalıların heyvan sürülərini qovub aparmaqla işə başladılar. Öz mallarının arxasınca getmək istəyən kəndliləri, əsgər forması geymiş quldurlar atəş açmaqla qarşıladılar. Dinc əhalinin “qeydinə qalanlar” ertəsi gün, aparılan heyvanların əvəzini vermək yerinə, maştağalıların üstünə zirehli avtomobillər göndərdilər: Bu “asiyalılar” öz mallarını geri istəməyə necə cürət ediblər!

Dinc əhali Maştağa bağlarını qoyaraq, Bilgəh və Nardarana pənah aparmağa məcbur oldu. Ancaq bəzi kişilər, daşnak muzdlularının müsəlman kəndlərində əl atdıqları üsullardan hələ bolşevizm dövründən etibarən yaxşı xəbərdar olduqları üçün, onların kəndə soxulmasına icazə verməkdənsə, ölməyi üstün tutmuşdur. Atışma başlamış, onlarca dağıstanlı da atışmanı eşidərək hadisə yerinə gəlmişdir. Quldurlar layiqli cavablarını almışlar, Zabrat istiqamətində qaçaraq, orada daha əvvəlcədən Mantaşevin zavodunda yerləşdirdikləri toplardan Maştağa kəndini atəşə tutmağa başlamışlar. Kəndin atəşə tutulması gündüz saat 2-dən axşama kimi davam etmişdir. Qurbanlar, əlbəttə ki, ancaq dinc sakinlər arasında meydana gəlmişdir, çünki dinc əhalinin “qeydinə qalanlar”, kənddən xeyli aralanmış olan rəqiblərini yox, məhz kəndi atəşə tuturdular. Hətta maştağalıların köməyinə türk birlikləri gəldikdən, kəndin 34 verst uzağında sən gərlər qurulduqdan və toplar yerləşdirildikdən sonra belə, yenə də kəndin özü atəşə tutulurdu.

Yenə eyni şəkildə, hər hansı bir səbəb olmadan, sahil kəndləri Zirə ilə Türkan dənizdən atəşə məruz qalmışdır.

Ancaq bu yaramazlıqlardan sonra Türk Komandanlığı şəhərin bəzi hissələrinə bir neçə mərmi atmaq qərarına gəlmişdir. Fəqət xəbərdarlıq məqsədi daşıyan bu hərəkət, dinc əhalinin “qeydinə qalanların” həqiqi simasını açıb ortaya qoymuşdur: dənizdə toplarla təchiz edilmiş paraxodlar görünmüş və müsəlmanlarla birgə xristian və yəhudi ailələrinin də yaşadıqları bütün sahil bağları amansızlıqla atəşə tutulmuşdur. Eyni hal, hər gün davam etmişdir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, atəşə məruz qalan məntəqələrin heç birindən, bir dəfə olsun cavab atəşi açılmamışdır. Bunun yeganə və bəsit bir səbəbi var idi: bu yerlər cəbhə arxasında qalan, müdafiəsiz yerlər idi. Bağların əhalisi, sahilə lap yaxın üzərək gah bu, gah digər evə atəş açan, ac əhaliyə taxıl daşıyan qayıqçıları qovub tutan bu quldurları çaşqınlıqla izləyirdi.

“Hökumət hanı? Bolşevik anarxiyasına qarşı şiddətlə etiraz bildirən “qanunpərəstlər” hanı? Nəhayət, məşhur ingilis centlmenliyi hanı? Bu qanunsuzluğa niyə icazə verirlər? Dinc əhalinin nə günahı var? Qadınların və uşaqların nə günahı var?” – Bağların sakinləri çaşbaş qalaraq bir-birlərindən soruşurdular.

Fəqət heç bir hədd tanımayan quldurlar öz çirkin əməllərinə aramsız davam edirdilər. İngilis təyyarələri müdafiəsiz kəndlərə və hətta sanitar məntəqələrinə bombalar atmağa başlayanda, məşhur ingilis centlmenliyinə bəslənən ümid də tamamilə məhv oldu...

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, menşevik-daşnak birliklərinin tutduqları kəndlərdə bütün ərzaq məhsulları sakinlərin əlindən alınmış, onların evləri və əmlakları qarət edilmiş, kəndlərdə qalan əhali isə öldürülmüşdür. Şəhər ətrafında yaşayan müsəlmanlar da eyni vəhşiliklərə məruz qalmışdır.

İcazə verin soruşum: Dinc əhalinin maraqlarının “qeydinə qalanlar” rolunda çıxış etmək bu adamlaramı düşür?

Bakinets

GƏNCƏ, 22 SENTYABR 1918

Bakının alınması və Azərbaycan Hökumətinin öz paytaxtına köçməsiylə, ölkəmizin aqibəti haqqında qərarlar qəbul edənlərin qarşısında bir sıra siyasi, mədəni və iqtisadi problemlər dayanmaqdadır ki, bunların təxirə salınmadan və ehtiyatla həll edilməsi lazımdır.

Bakının əsgərlərimiz tərəfindən alınması siyasi baxımdan çox böyük əhəmiyyət kəsb edir, ancaq yaddan çıxarmaq olmaz ki, imperialist dövlətlərin Bakı kimi ləzzətli bir tikəyə göz dikmələrinin qarşısını ala bilmək və Bakı üzərində Azərbaycanın qeydsiz-şərtsiz, müstəsna haqqının tanınmasına nail olmaq üçün hələ böyük səylər, diplomatik müzakirələr və bəlkə qurbanlar lazım olacaqdır.

Müasir kapitalizm əsrində iqtisadi məsələlər dövlətlərin siyasi həyatında həlledici rol oynayır və bir dövlətin xüsusi çəkisi, əsasən onun iqtisadi gücü ilə ölçülür. Özünün zəngin neft bölgəsi ilə birgə Bakı şəhəri, demək olar ki, dünya ölçüsündə bir bazardır və bu bazarda maraqları olan kapitalist dövlətlərin diqqətini özünə çəkməyə bilməz. Bu dövlətlərin maraqları Bakıda toqquşa bilər, Bakı onların arasında bir münaqişə predmetinə çevrilə bilər və Bakının sərvətlərindən faydalanmaqda imtiyazlı olmağa can atan bu dövlətlər arasında çoxlu mübahisələr meydana gələ bilər.

Ölkələr arasındakı bütün iqtisadi və siyasi problemlərin yekun həllinin ümumdünya sülh konfransındakı qüvvətlər nisbətindən asılı olacağı şübhəsizdir. Buna baxmayaraq, halhazırkı siyasi vəziyyət Azərbaycanın siyasi rəhbərliyindən qətiyyətlə tələb edir ki, Bakının neft sahələrinin bizim dövlətçiliyimizin inkişaf etdirilməsinin qarşısında maneəyə çevrilməməsi, əksinə, bu amildən siyasi vəziyyətimizi yaxşılaşdırmaq və möhkəmləndirmək məqsədi ilə istifadə edə bilməyimiz üçün əlverişli siyasi şəraiti yaratsınlar.

Keçmiş Rusiya İmperiyasının ərazisində meydana gələn bütün yeni dövlətlərlə müqayisədə Azərbaycan, öz siyasi varlığını və iqtisadi rifahını təmin etmək baxımından ən əlverişli şərtlərə malikdir. Onun, dünyanın ən zəngin neft bölgəsinə sahib olması, tükənməz və müxtəlif mineral sərvətləri, geniş pambıq sahələri və kənd təsərrüfatının digər zəngin çeşidləri, ölkənin iqtisadi gücünü təmin etmək baxımından kafidir. Azərbaycanın bütün fəal və şüurlu qüvvələrinin birləşməsi, ölkənin iqtisadi və mədəni inkişafı üçün əlverişli siyasi şəraitin yaradılmasına imkan verəcəkdir.

YERLİ XRONİKA

Gürcüstan Cümhuriyyətinin Azərbaycan Hökuməti yanındakı nümayəndəsi N.İ.Kartsivadze Gəncəyə gəlmişdir.

* * *

Son zamanlarda Gəncəyə Göyçə gölü ətrafından böyük qaçqın dəstələri gəlməkdədir. Qaçqın İdarəsi onları yerləşdirmək üçün Ərəş və Şamaxı uyezdlərinə göndərməkdədir.

* * *

Gəncədən öz vətənlərinə gedən bir qrup ukraynalının Sevastopoldan göndərdikləri məktub alınmışdır. Məktubda deyilir ki, fəlakətlərə, bahalılığa və xoleraya dair söylənən hər şey çox şişirdilmişdir. Gəmidə naharın qiyməti 5 rubldur. Limanlarda qiymətlər Tiflis qiymətlərindən yüksək deyil. Gəmi rabitəsi kifayət qədər müntəzəm həyata keçirilir.

* * *

19 avqustda Gəncə uyezdinin Dəllər kəndində Eynulla Miçi oğlu öz qaynı Seyid Əsgər Seyid Dadaş oğluna xəncərlə 12 öldürücü zərbə, arvadı Əzəm Kərbəlayı Musa qızına 4 xəncər yarası vurduqdan və baldızının sağ əlinin 2 barmağını kəsdikdən sonra, 3 yaşındakı uşağı da alaraq qaçıb gizlənmişdir.

* * *

Mülkədar Mürsəl bəy Şahmalıyevin Səngər kəndindəki mülkünə 6 sentyabrda iki müsəlman gələrək, türk əsgərləri olduqlarını və oradakı erməni qaçqınlarının üstünü axtarmaq əmrini öz komandirlərindən aldıqlarını demişdir. Şahmalıyevin də iştirakı ilə erməni qaçqınlarının üstünü axtarmış və onların bütün pullarını (rus kredit biletiylə 25 min rubl və 720 qızıl rubl) almış, sonra xalçaları, qiymətli paltarları, qadınların üstündəki qiymətli gümüş və qızıl zinət əşyalarını da alaraq, hamısını Türk Komandanlığına təhvil verəcəklərini söyləmiş və oradan çıxıb getmişlər. Daha sonra, bu adamların soyğunçu olduqları, onlardan birinin Gəncə şəhər sakini Muxtar Məmməd oğlu, digərinin isə Batumi şəhər sakini Mustafa Məmməd oğlu olduğu anlaşılmışdır. Polis bu şəxsləri tutaraq həbsxanaya salmışdır.

MÜSƏLMAN HƏYATINDAN

Samarada çıxan “Zemlya i volya” qəzeti xəbər verir ki, Ural oblastının qırğızları öz qurultaylarında 17 nəfərdən ibarət Müvəqqəti Hökumət seçmişlər. Təsis məclisinin keçmiş üzvü Dostməhəmmədov hökumətin sədri seçilmişdir.

* * *

İstanbul qəzetləri xəbər verir ki, İstanbulda yaşayan Zaqafqaziya müsəlmanları, Zaqafqaziya müsəlmanlarının sosial və mədəni inkişafına kömək etmək, xilafətlə və Osmanlı türkləri ilə əlaqələrini möhkəmləndirmək məqsədilə bir cəmiyyət qurmuşlar.

Elan

Bank işçisi, kiçik maaş müqabilində axşamlar yazıpozu ilə məşğul olmaq üçün münasib iş axtarır. Kommersiya bankları, fabrik, zavod və dəyirman mühasibatlıqları ilə yaxından tanışam.

Ünvan: Uçilişnaya, 7. Bexterev.

Redaksiya heyəti

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

“Azərbaycan” qəzetinin 3-cü nömrəsi sadəcə rus dilində, iki səhifə həcmində çap edilmişdir. Kolleksiyanı tamamlamaq naminə, bu nömrə rus dilindən tərcümə edildi. 3-cü nömrədə gedən materialların bir qismi (sərhəd keçişi qaydaları, 17, 18, 22 və 24 iyul 1918-ci il tarixli Hökumət qərardadları, Torpaq, Ticarət və Sənaye Nazirliyi əmrləri) daha sonra qəzetin Azərbaycan dilində çap edilən versiyasının müxtəlif nömrələrinə daxil edildiyindən, 3-cü nömrədən çıxarıldı.

Bakının alınması haqqında
səh. 19. “Qurban bayramı günündə Tiflis meydanındakı şiə məscidində Zaqafqaziya şeyxülislamı tərəfindən...”: O dövrdə Zaqafqaziya şeyxülislamı Axund Məhəmməd Pişnamazzadədir.

Bakının süqutu haqqında
səh. 20. “Hakim partiyanın orqanından...”: Burada söhbət Rusiya Sosial-Demokrat Fəhlə Partiyasından gedir.

Dinc əhalinin “qeydinə qalanlar”
səh. 21. “İ.İ.Ramişvili Bakıdan, Diktatura sədri Tyuşkovun...”: Burada söhbət Sentrokaspi Diktaturasından gedir.
səh. 23. “Bakinets”: Bu imzanın, Məhəmməd Sadiq Axundzadəyə (Aran) məxsus olduğunu ehtimal edirik.

Müsəlman həyatından
səh. 25. “...Ural oblastının qırğızları öz qurultaylarında 17 nəfərdən ibarət Müvəqqəti Hökumət seçmişlər.”: Burada söhbət Alaş-Ordanın Qərb şöbəsindən gedir.